

Gressender i Buskerud

Steinar Stueflotten, Damenga 19, 3032 Drammen, e-post: steinarstue@c2i.net

De fleste gressendene er trekkfugler som forlater Buskerud om vinteren. Det er bare den vanligste arten stokkanda som opptrer som regulær og tallrik vinterfugl i fylket, mens brunnakke og krikvand kan opptre til dels tallrikt på trekket. Blant gressendene fins det også sjeldne og fåtallige arter som snadderand, stjertand, knekkand og skjeand. Denne beskrivelsen er basert på kunnskapen som LRSK for tiden har om disse artenes forekomst i Buskerud.

Brunnakke *Anas penelope*

Vidt utbredt art i den boreale sonen av Palearktis. Hekker spredt over store deler av Norge, men heller sjeldent i lavlandet på Østlandet. Norsk bestand er anslått til 3.000-6.000 par, populasjonstendens trolig stabil.

Forekomst i Buskerud

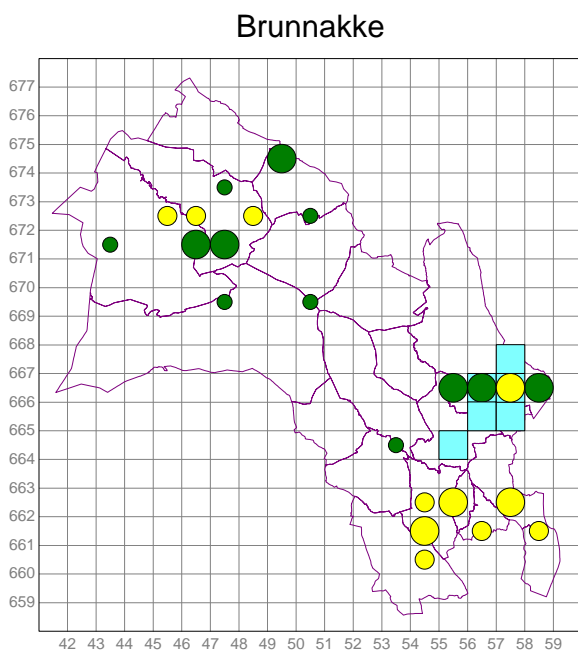
Status: Fåtallig og heller sjelden hekkefugl, vanlig på trekket vår og høst, normalt fåtallig og noe uregelmessig overvintrende.

størrelsen er vanskelig å anslå, men det hekker sannsynligvis ikke mer enn 30-50 par i Buskerud.

Foto: S.Stueflotten

Brunnakke hann Miletjern, Nedre Eiker 28.10.06

Grønne prikker: 10x10 km ruter med Atlas hekkedekoder (D, C og B), gule prikker: ruter med trekkobservasjoner, og lyseblå ruter: vinterobservasjoner.

Bestand: Brunnakken hekker spredt og fåtallig i lavereliggende, nordboreale fjellstrøk i øvre deler av fylket, mer sjeldent ved skogstjern i sørlige deler, der hekking er påvist tre steder i Ringerike: Vesleflåtan ved Oppkuven i 1981, Solbergstjern ved Tyrstrand i 2004 og 2005, og Væleren i Holleia i 2006. Bestand-

Trekk: Brunnakken ankommer normalt de sørlige delene av fylket i begynnelsen av april, gjennomsnittlig ankomstdato: 06.04. (20 år), tidligst Linnestranda, Lier 22.03.07 (R.E.Andersen), til nordfylket gjennomsnittlig 18.04 (9 år). Sjelden mer enn 20-30 ind sammen på vårtrekket i månedsskiftet april/mai. Høsttrekket foregår fra slutten av august og ut oktober. Seineste observasjon i gjennomsnitt er 07.11. (14 år). Det er relativt vanlig med flokker på 40-60 ind i september-oktober, maks 550 ind Steinsvika, Hole 17.10.91, 120+ ind Juveren, Ringerike 21.10.01 og 100+ ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 26.10.02. I trekketidene kan brunnakker påtreffes i vann, tjern og større elver mange steder i Buskerud, og Nordre Tyrifjorden kan trolig oppvise flere brunnakker over lengre tid enn noe annet våtmarksområde i innlandet i Sør-Norge (Ree 1995).

Overvintring: Brunnakker overvintrer i varierende antall i Tyrifjords-området i milde og isfrie vintrer, tallrikt enkelte vintrer.

Observert i Kongsberg 18.01.37 (P.Auerdahl).

1M Vikersund 06.12.90 – 19.01.91 (B.H.Larsen).

220 ind Steinsfjorden 02.12.97, avtagende til 4 ind

30.12.97-06.01.98 (B.H.Larsen).

1F Svarstadvika, Hole 13.01.98 (B.H.Larsen).

2 ind Vikersund, Modum 01.12.98 (B.H.Larsen).

95 ind Vik og 10 ind til Steinsfjorden 01.12.98, 21 ind Herøysundet, Steinsfjorden 06.12.98 (K.Myrmo).

1F Vikersund 12.01.99 (B.H.Larsen).
 140 ind Steinsvika, Hole 05.12.99 (K.Myrmo).
 92 ind Vik, Hole 07.12.99 (K.Myrmo).
 132 ind Vik 10.12.00 (K.Myrmo).
 20 ind Steinsvika 26.12.00 (K.Myrmo).
 91 ind Steinsvika 04.12.03 (B.H.Larsen).
 2 ind Storøysundet, Hole 15.01.05 (K.Myrmo).
 1F Langebru, Ø.Eiker 13.02.-05.03.06 (T.Bakken).
 50 ind Steinsvika 27.12.06 (B.O.Tveit).
 27 ind Steinsfjorden 19.01.07 (K.Myrmo) og 19 ind
 21.01.07 (K.Myrmo).

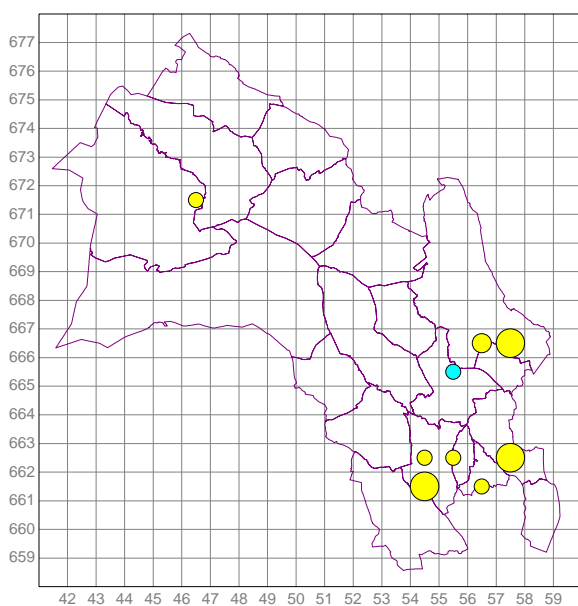
Snadderand *Anas strepera*

Vidt utbredt, men heller sparsom og fåtallig art på den nordlige halvkule. I Norge som ligger i utkanten av artens utbredelsesområde i Europa, er snadderanda en sjelden og sporadisk hekkefugl med en anslått bestand på bare 0-10 par.

Forekomst i Buskerud

Status: Fåtallig og kun sporadisk art på trekket vår og høst. Første kjente funn ble gjort i 1968.

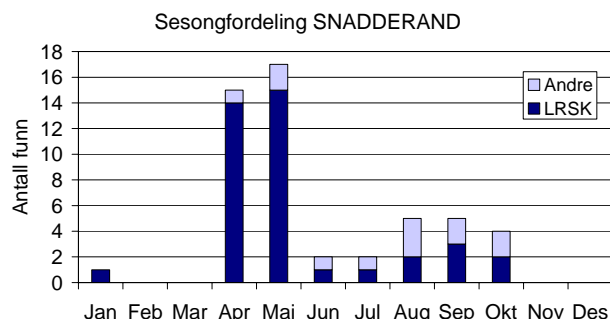
Snadderand

10x10 km ruter med funn av snadderand.

Trekk: Per 2007 er det registrert og godkjent 30 funn av 57 ind i Buskerud. De aller fleste observasjonene er gjort i trekketidene vår og høst, og det er tre områder som peker seg ut med mange funn: Fiskumvannet i Øvre Eiker, Linnestranda i Lier og Steinsvika i Hole. Arten er observert årvisst etter 2002.

Snadderanda ankommer Buskerud i slutten av april, gjennomsnittlig ankomstdato: 27.04. (12 år), tidligst 1 ind Linnestranda 05.04.03. Fåtallig, bare 1-4 ind, og ofte observert som enslige par. Arten er mer sporadisk å se på høsttrekket fra slutten av august til ut i oktober; også fåtallig med 1-5 ind om høsten.

Snadderand hann Linnestranda, Lier 12.05.07.

Snadderand hann Krokstadelva, N.Eiker 02.10.04.

Overvintring: Meget sjelden om vinteren. Kun ett funn: 1 hann Drolsumvika, Tyrifjorden, Modum 14.01.95 (B.H.Larsen).

Krikkand *Anas crecca*

Krikkanda er en tallrik og vidt utbredt art på den nordlige halvkule. Vanlig og tallrik hekkefugl i hele Norge. Den norske bestanden er anslått til 30.000-50.000 par. Trekkfugl som overvintrer relativt vanlig langs kysten av Sør-Norge.

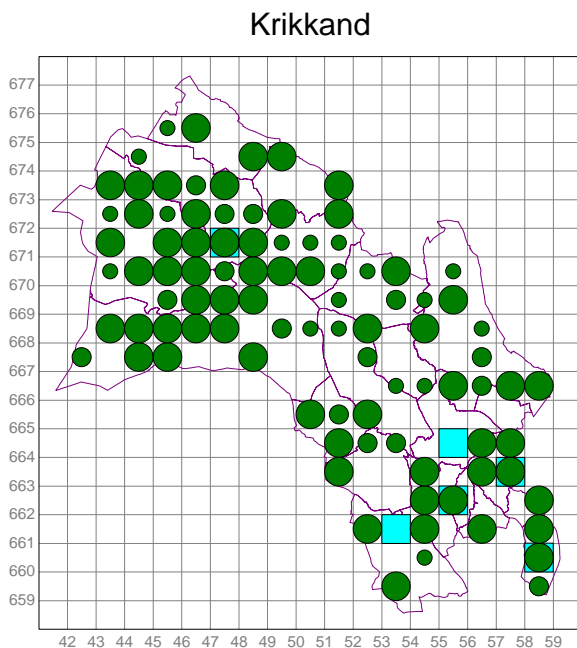

Foto: J.E.Nygård

Krikkand hann Linnestrand, Lier 21.04.07.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig hekkefugl over store deler av fylket fra lavlandet til opp i fjellet. Tallrik trekkfugl spesielt på vårtrekket, sjelden om vinteren.

Grønne prikker: ruter med Atlas-hekkekoder, lyseblå ruter: vinterobservasjoner.

Bestand: Krikkanda hekker spredt i lavlandet, noe mer tallrikt i fjellregionen i øvre deler av fylket helt

opp til 1200-1300 moh. Anslått bestand 1000-2000 par.

Trekk: Vanlig og til dels tallrik art på trekket vår og høst. Ankommer nedre deler av fylket i månedsskiftet mars-april, gjennomsnittlig ankomstdato: 31.03. (18 år), tidligst Linnestrand, Lier 16.03.97. Ankommer de øvre delene av fylket et par uker seinere, gjennomsnittlig ankomstdato: 17.04. (8 år), tidligst Strandafjorden, Ål 05.04.73. Flokker på 20-50 ind er vanlig på vårtrekket i april, opptil 100 ind på gode lokaliteter som Fiskumvannet og Tyrifjorden. Hovedtrekket foregår i månedsskiftet april/mai med maks 500-1000 ind Fiskumvannet 02.05.06 (J.L. Hals), 500+ ind Nordre Tyrifjorden 23.04.01 (V.Bunes), 200 ind Eikredammen, Hemsedal 01.05.02 (S.Sannes), og 130 ind Linnestrand 25.04.95 (R.E.Andersen). Høsttrekket starter medio august og pågår til ut i oktober. Seineste observasjon i gjennomsnitt er 31.10. (13 år). Enkelte individer kan sees til ut i midten av november. Normalt mer fåtallig på høsttrekket med småflokker på 10-30 ind, sjelden >100 ind, maks 400 ind i Nordfjorden, Ringerike ultimo august (Ree 1995).

Overvintring: Sjelden om vinteren. Kjente funn: 2 ind Vikersund, Modum 16-18.01.92 (B.H.Larsen) 1 ind Hokksund, Øvre Eiker 23.01. og 31.01.00 (J.L.Hals). 1F Ulvenvannet, Lier 09.12.00 (P.Gylseth). Observert i Fiskumvannet 10.12.00 (ukjent). 1M Kongsberg 03. og 05.01.05 (F.T.Brandbu, O.Såtvedt).

Arten er også registrert i VinterfuglAtlas med 5 ind i rute NM80 Tofte vinteren 1995/1996, 1 ind i rute NM54 Vikersund vinteren 2000/2001, og 1 ind i Strandafjorden, Ål vinteren 1999/2000.

Amerikakrikkand *Anas carolinensis*

Sjelden nordamerikansk art som observeres nesten årvisst i Norge. 72 godkjente funn per 2005 (NSKF).

Amerikakrikkand Juveren 21.04.05 (Foto: V.Bunes).

Forekomst i Buskerud

Status: Meget sjelden gjest på vårtrekket i april-mai.

Godkjente funn (5/5):

- 1994 ÅL: 1M Strandafjorden 15.05. (P.Furuset).
1. funn i fylket.
- 1998 HOLE: 1M Svarstadvika, Tyrifjorden 19-24.04. (K.Myrmo, J.L.Hals, m.fl.).
- 2005 RINGERIKE: 1M Juveren 20-22.04. (K.Myrmo, J.Lønner, E.Gates, m.fl.).
- 2005 HOL: 1M Hovsfjorden 23-31.05. (B.Sloan, P.Furuset, M.O.Furuset, m.fl.).
- 2006 ØVRE EIKER: 1M Fiskumvannet 02-03.05. (J.L.Hals, J.T.Bollerud, T.Andersen, m.fl.).

I tillegg er det godkjent en hybrid krikkand x amerikakrikkand hann fra Svarstadvika, Nordre Tyrifjorden, Hole 16.04.00 (K.Myrmo). Denne hybride hannen hadde både horisontal og vertikal hvit sidestripe.

Stokkand *Anas platyrhynchos*

Vanlig og tallrik hekkefugl som er utbredt over store deler av den nordlige halvkule. Vanlig hekkefugl i det meste av Norge, med en anslått bestand på 40.000-70.000 par. Også vanlig overvintrende langs kysten og i vassdrag i lavlandet i Norge.

Foto: E.Gates

Stokkand hann Sætre, Hurum 07.11.05.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig hekkefugl i store deler av fylket. Den tallrikste andearten i lavlandet, der den også overvintret vanlig så sant det er åpent vann med gode næringsforhold gjennom vinteren.

Bestand: Stokkand hekker vanlig i lavlandet i hele Buskerud, mer fåtallig og spredt i fjellområdene opp til ca.1000 moh. Anslått bestand 1500-3000 par. Etter endt hekkesesong forlater mange stokkender hekkeområdene og samler seg i til dels store flokker

i utvalgte vann og vassdrag spesielt i nedre deler av fylket. Flokker på 100-200 ind er ikke uvanlig å se om høsten verken i Fiskumvannet eller i Nordre Tyrifjorden. Eksempler på noen store høstflokker: 1150 ind Nordfjorden, Ringerike (ultimo oktober) og 600 ind Steinsvika, Hole (høst) (Ree 1995), 500 ind Fiskumvannet, Øvre Eiker 09.11.87, 300 ind Linnestranda, Lier 03.11.99. Rundt 1600 stokkender er talt opp samtidig i Nordre Tyrifjorden ultimo september (Ree 1995). Også om våren i april kan en se store flokker med stokkender på disse lokalitetene, f.eks. 700 ind ved utløpet av Storelva i Nordfjorden (medio april) (Ree 1995), 400 ind i Nordfjorden 12.04.03, 210 ind Fiskumvannet 17.04.98.

Stokkand

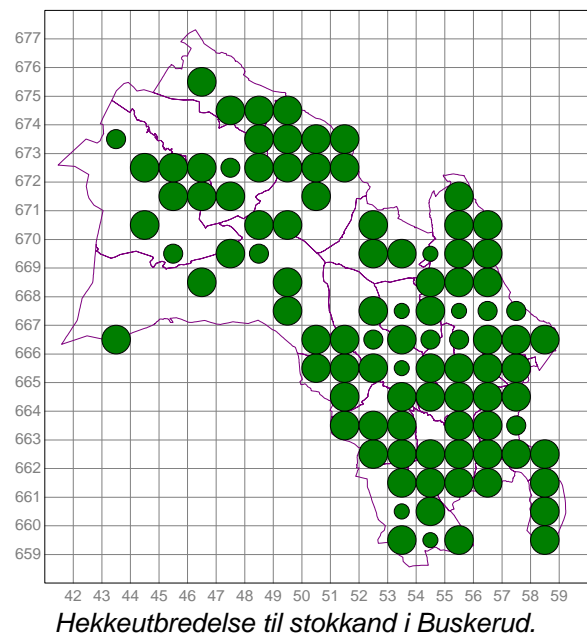
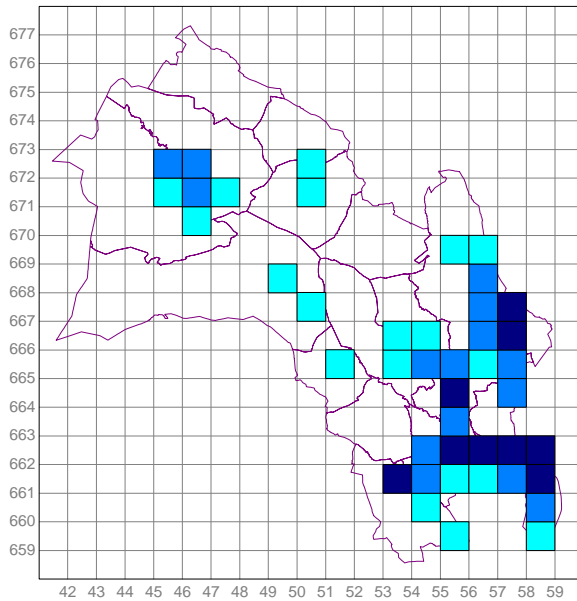

Foto: S.Stueflotten

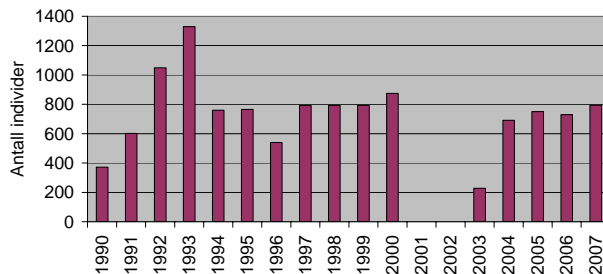
Stokkand hunn Svensedammen, Drammen 13.10.07

Stokkand (vinter)

Vinterutbredelse til stokkand registrert i Vinterfugl-Atlas. Mørkeblå ruter >75 ind, mellomblå ruter 15-75 ind, og lyseblå ruter <15 ind.

Vannfugltelling i nedre del av Drammensvassdraget
STOKKAND

Overvintring: Vanlig overvintrende i lavlandet i nedre deler av Buskerud, så sant det er åpent vann, mer fåtallig i midtre og øvre deler av fylket. Ruter med høye antall stokkender registrert i Vinterfugl-Atlas 1994-2005: 424 ind i NM76 Steinsfjorden, 371 ind i NM52 Mjøndalen, 363 ind i NM62 Drammen, og 200 ind i NM31 Kongsberg. Antall registrerte individer under de årlige vannfugltellingene i nedre deler av Drammensvassdraget medio januar 1990-2007 (Larsen m.fl. 2006/2007) er vist i grafen ovenfor (ingen registreringer i 2001 og 2002). Midlere antall: 742 ind, maks 1329 ind (1993) og min 228 ind (2003). Bestanden i området har vært relativt stabil på 700-800 ind de siste vintrene, med unntak av vinteren 2002/2003 som var svært kald slik at alle vann og de fleste elvestrekninger frøs helt til.

Hybrider: 1M stokkand x stjertand Steinsvika, Hole 13-28.04.98 (J.L.Hals, K.Myrmo), 1M stokkand x brunnakke Verket, Hurum 14.04.03 (E.Gates). Begge funnene er godkjent av NSKF.

Stjertand *Anas acuta*

Stjertanda er vidt utbredt i boreal sone på den nordlige halvkule. I Europa fins arten først og fremst i de nordlige delene. I Norge er stjertanda trekkfugl som hekker heller fåtallig og spredt i lavereliggende fjellstrøk helt nord til Finnmark. Bestanden er anslått til 200-1000 par.

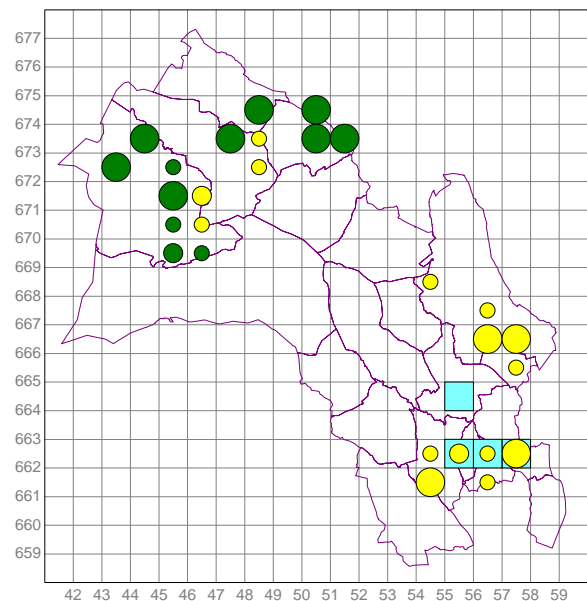
Foto: S.Stueflotten

Stjertand hann Miletjern, Nedre Eiker 22.04.07.

Forekomst i Buskerud

Status: Sjelden hekkefugl i øvre deler av fylket. Fåtallig, men regelmessig på trekket vår og høst. Sjelden overvintrende. Hekket i følge Robert Collett ved Fiskumvannet på 1800-tallet (Haftorn 1971).

Stjertand

Mørkegrønne prikker: ruter med hekkefunn, gule prikker: ruter med funn i trekketidene, og lyseblå ruter: vinterfunn. (Samme koder for knekkand og skjeand).

Bestand: Noen få par hekker spredt i fjellet i øvre deler av Buskerud. Anslått bestand 10-30 par. Arten er bl.a. påvist flere steder mellom 800 og 1090 moh.

Trekk: Fåtallig men regelmessig på trekket vår og høst, spesielt Fiskumvannet, Linnestranda og Nordre Tyrifjorden. Ankommer nedre deler av fylket medio april, gjennomsnittlig ankomst: 14.04. (18 år), tidligst Fiskumvannet, Øvre Eiker 28.03.99. Ankommer nordfylket 2-3 uker seinere, gjennomsnittlig ankomstdato: 05.05. (13 år), tidligst Eikredammen, Hemsedal 23.04.03 (S.Sannes). Trekket pågår ut mai. Alltid fåtallig på vårtrekket, typisk 1-4 ind, ofte observert som par, maks 5M+3F Fiskumvannet 17.-20.05.96 (T.Jensen m.fl.), 7 ind Linnestranda, Lier 22.04.99 (R.E.Andersen), og 3 par Fiskumvannet 03.05.01 (J.T.Bollerud). Også regelmessig og fåtallig på høsttrekket, typisk 1-4 ind fra medio august til ultimo oktober, seineste observasjon i gjennomsnitt er: 24.10. (16 år), enkeltindivider sees av og til ut i november, seinest 1 ind Linnestranda 23.11.97. Sjelden i småflokker på høsttrekket, maks 18 ind Karlsrudtangen, Ringerike 17.10.91 (B.H.Larsen) og 13 ind Linnestranda 11.10.98 (O.E.Bakken). Totalt 39 ind i Nordre Tyrifjorden våtmarkssystem primo oktober (Ree 1995). 1M i Miletjern, Nedre Eiker mytne til vinterdrakt i perioden 30.08.-19.10.03 (S.Stueflotten).

Overvintring: Sjelden overvintrende i lavlandet i nedre deler av fylket. Følgende vinterfunn er kjent: 1F Vikersund, Modum 12.01.98 (B.H.Larsen). 1M Loeselva, Øvre Eiker 17.01.00 (J.L.Hals). 1M Linnestranda, Lier 15.12.01 (J.E.Nygård). 1M Drammenselva, Drammen 21.02.04 (J.Gylder, G.Ersdal).

Knekkand *Anas querquedula*

Vidt utbredt art i sørlige deler av Palearktis. Fåtallig hekkefugl i Norge med en anslått bestand på 10-100 par. Trekkfugl som overvintrer i tropisk Afrika.

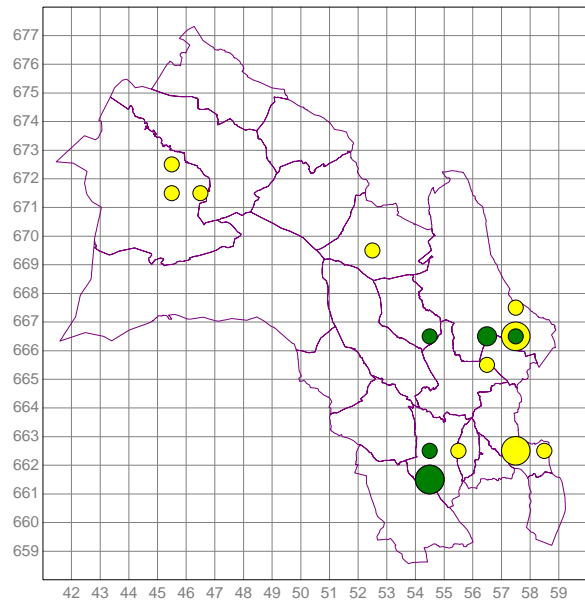
Foto: S.Stueflotten

Knekkand hann Fiskumvannet, Ø.Eiker 20.05.04.

Forekomst i Buskerud

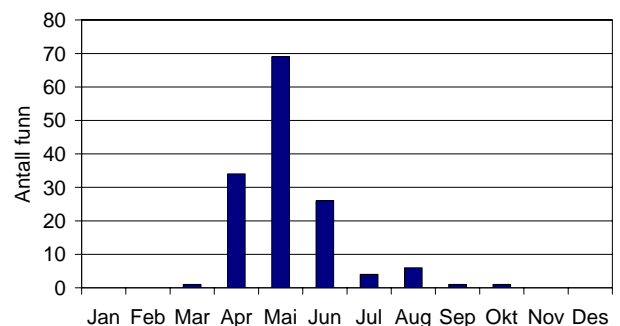
Status: Fåtallig men regelmessig sommergjest i lavlandet i nedre deler av fylket. Sjelden hekkefugl. Det er registrert over 140 funn av arten i Buskerud. Første kjente funn ble gjort i 1952.

Knekkand

Bestand: 25.05.04 ble en hunn med 2 unger observert ved utløpet av Dørja i Fiskumvannet, Øvre Eiker (J.T.Bollerud), etter at 1-2 par hadde hatt tilhold på lokaliteten i hele mai. Par er også sett her og på et par andre lokaliteter i hekketida andre år, noe som kan indikere mulig hekking bl.a. i Steinsvika og Svendsrudvika i Hole. Arten skal i følge Ree (1995) ha blitt konstatert hekkende en gang i Nordre Tyrifjorden våtmarkssystem i 1992 da en hunn med 4 antatt flygedyktige juv ble observert på Røssholmstranda, Ringerike 29.07.92 (B.H.Larsen).

Sesongfordeling KNEKKAND

Trekk: Fåtallig men årvisst på vårtrekket, sjelden på høsttrekket. De beste lokalitetene i fylket er Fiskumvannet, Linnestranda, og Nordre Tyrifjorden,

spesielt Steinsvika. Ankommer normalt nedre deler av fylket ultimo april – primo mai, gjennomsnittlig ankomstdato: 25.04. (27 år), tidligst Synneren, Ringerike 28.03.03 (A.Brekke). Normalt bare 1-5 ind sammen, maks 7M+3F Fiskumvannet 13.05.99 (L.T. Poppe). Er også observert 6 ganger i nordfylket i månedsskiftet april-mai (tre ganger i Strandafjorden, Ål, to ganger i Veslefjorden, Hol og en gang i Hovsfjorden, Hol), gjennomsnittlig dato: 01.05. (6 år), tidligst Strandafjorden 19.04.81 og seinest 13.05.72 (T.Breiehagen). Knekkanda overvintret i tropisk Afrika. Den trekker derfor tidlig mot sør og blir sjelden sett på høsttrekktet i Norge etter august. I august kun fåtallig 1-2 ind, seinest 1 hunn i Hallingdalselva v/Flå 30.09.05 (E.Kristoffersen) og 1 hunnfarget ind Fiskumvannet 11.10.98 (J.L.Hals).

Skjeand *Anas clypeata*

Vidt utbredt art på den nordlige halvkule, hovedsakelig i den boreale og tempererte sonen. Trekkfugl som hekker fåtallig og spredt i lavlandet i Sør-Norge. Anslått bestand 100-500 par.

Foto: S.Stueflotten

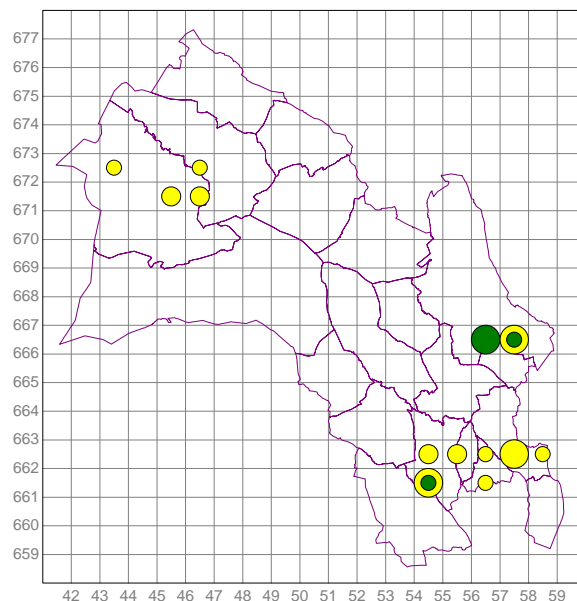
Skjeand hunn Linnestranda, Lier 26.08.06.

Forekomst i Buskerud

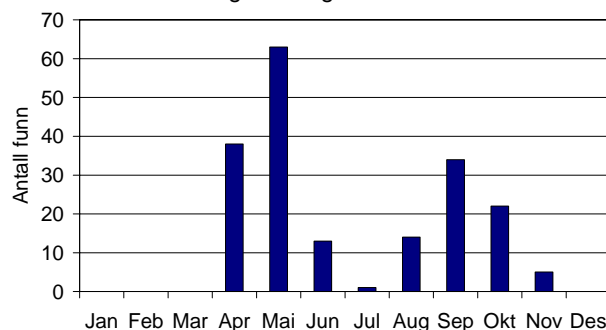
Status: Regelmessig på trekktet vår og høst, sjelden hekkefugl. Det er registrert over 160 funn av arten i Buskerud. Første kjente funn ble gjort i 1967.

Bestand: Skjeanda er med sikkerhet påvist hekkende bare en gang i Buskerud da et reir med 7 egg ble funnet på Averøya, Ringerike 27.05.80. Dette reiret ble seinere ødelagt av flom (T.Anker-Nilsen). Par er imidlertid sett flere ganger i hekketida både i Fiskumvannet, Øvre Eiker og Steinsvika, Hole, så arten har sannsynligvis hekket flere ganger i fylket.

Skjeand

Sesongfordeling SKJEAND

Trekk: Fåtallig men årvisst på vårtrekket, også ganske regelmessig på høsttrekktet. De beste lokalitetene i fylket er Fiskumvannet, Linnestranda, og Nordre Tyrifjorden spesielt Juveren og Steinsvika. Ankommer normalt nedre deler av fylket ultimo april – primo mai, gjennomsnittlig ankomstdato: 26.04. (24 år), tidligst Linnestranda, Lier 10.04.01 (J.E. Nygård, R.E. Andersen) og Synneren, Ringerike 10.04.03 (J.Myromslien). Observeres av og til på vårtrekket også i nordfylket, vanligst i Strandafjorden, Ål, gjennomsnittlig ankomstdato her: 03.05. (7 år), tidligst 1 par Strandafjorden 16.04.77 (K.A. Tolpinrud). Normalt fåtallig 1-4 ind, maks 6M+4F Fiskumvannet 02.05.06 (J.T.Bollerud mfl.), 5M+3F Karlsrudtangen, Ringerike 11.05.02 (J.L.Hals). Arten dukker opp igjen på høsttrekktet medio august og kan da sees til ut i oktober, seineste observasjon i gjennomsnitt er: 22.10. (15 år), sees en sjelden gang til ut i november, seinest Nordfjorden, Ringerike 11.11.79 (ukjent) og 1F Fiskumvannet 10.11.83 (T.Schandy). Også fåtallig på høsttrekktet, 1-5 ind, maks 6 ind Juveren, Ringerike 08.10.00 (K.Myrmo).

*Skjeand par Linnestranda, Lier 30.04.06.
Foto: J.E.Nygård.*

Referanser

Haftorn, S. 1971. Norges Fugler, Universitetsforlaget, Oslo.

Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2006. Vannfugltelling i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud i januar 2005 og 2006. Buskskvetten 22, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm

Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2007. Vannfugltelling i nedre deler av Drammensvassdraget i Buskerud 10.-13. januar 2007. Buskskvetten 23, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm

Ree, V. 1995. Fuglelivet i og ved Nordre Tyrifjorden. Ringerike Viltneimnd, Hønefoss, 32 s.